

Jogállamfigyelő - Jelentés a 2010. augusztusi hónapról

Az augusztus az év utolsó nyári hónapja, amelyet a közhely rendszerint uborkaszezonnak mond. Mindenesetre kétségtelen, az elmúlt hónapok feszített tempójú közéleti történései után viszonylagos nyugalom jellemezte. Nem tudunk az előzőekhez mérhető számú jogállamiságot érintő eseményt rögzíteni az e hónapról szóló jelentésünkben. Hogy ez a nyugalom azt jelenti-e, hogy helyreáll az állam normális működése, vagy csak vihar előtti csendről van szó, szeptemberben derül majd ki. Boldogok lennénk, ha végre a jogállamot erősítő intézkedésekről számolhatnánk be.

A megszokott vizsgálati szempontok mellett ezúttal az állam átláthatóságával kapcsolatos történéseket emeltük ki, arról a követelményről írunk, hogy a közhatalom gyakorlásának átláthatónak, a közhatalmat gyakorló szervezeteknek és személyeknek pedig számonkérhetőnek kell lenniük, az információszabadság elért szintjének csökkentése rendszerint nem fogadható el.

I. A jogállami követelmények érvényesülése

1. Az alkotmányvédelem, ezen belül az alapjogvédelem elért szintje nem csökkenthető.

Schmitt Pál köztársasági elnök – hivatalba lépése utáni első intézkedéseinek egyikeként – valamennyi, az Országgyűlés által július 22-én, a nyári szünet előtti utolsó ülésnapon elfogadott törvényt aláírta, miután alkotmányossági kifogást egyikkel kapcsolatban sem emelt. Az eljárás során az elnök és a kormánytöbbség összejátszott: az elfogadott törvényeket egyetlen kivétellel az Országgyűlés alelnöke, Lezsák Sándor augusztus 6-án, az új államfő hivatalba lépésének napján küldte meg a Sándor-palotába. Ezzel a megoldással elkerülték, hogy Sólyom László akár előzetes normakontrollt kezdeményezzen például a sokak álláspontja szerint alkotmányellenes médiaszabályozással és a visszamenőleges hatályú adótörvénnyel kapcsolatban. A csel sikerült: bár a törvények hatálybalépése így néhány napot csúszott (augusztus elsején kellett volna hatályba lépniük), ám sikerült megakadályozni az alkotmányossági vétót. Ez arra mutat, hogy egy időre lemondhatunk a köztársasági elnöki vétó alkotmányvédő funkciójának érvényesüléséről.

A betegjogok érvényesülésével kapcsolatos hír, hogy megszűnik az Egészségbiztosítási Felügyelet, amely már 2010. augusztus 18-tól megszüntette ügyfélszolgálati tevékenységét, új panaszbejelentést már nem fogad és panaszeljárást sem indít, illetve másodfokú eljárásai esetén újabb fellebbezés befogadására sem jogosult. E feladatait az ÁNTSZ, az OEP és a regionális egészségügyi pénztárak veszik át, hogy milyen módon, az nem tisztázott. A felügyelethez a betegek akkor fordulhattak, ha a kötelező egészségbiztosítás alapján egészségügyi szolgáltatást vettek (volna) igénybe és ehhez nem jutottak hozzá, illetve nem az elvárt ellátási minőséggel találkoztak, például mást színvonalasabban láttak el, az ellátást nyújtó szakember szabálytalanságot követett el, az ellátás szakmai vagy egyéb feltételei hiányosak voltak, rosszul bántak a beteggel, az ellátást meg nem engedett feltételekhez kötötték, a beteget indokolatlanul más intézménybe irányították, vagy ha az ellátás sorrendjét meghatározó döntés során hátrányt vagy sérelmet szenvedett.

2. A közhatalom független intézményeinek a parlamenti többség és a kormányzat befolyásától mentesen kell működniük, csak így őrizhetik meg arcukat, a közhatalom gyakorlását pedig a valóban független intézmények folyamatos kontrolljának kell legitimálnia.

A parlamentáris kormányforma és a köztársasági elnöki tisztség függetlenségének a teljes félreértéséről tanúskodik, hogy az új köztársasági elnök részt vett, és nyilatkozata szerint ezentúl rendszeresen – félévente – részt is fog venni a kormány ülésén. Ez egybecseng a megválasztása napján az Országgyűlés ülésén elmondott beszédének első mondatával, amely szerint „A magyar közjogi berendezkedés az elnök mozgásterét a parlamentáris és a félelnöki rendszer között helyezi el...” Ez kétségtől ellentétben áll a hatályos alkotmány államszervezeti szabályaival.

3. Fontos, hogy a parlamentáris rendszer határozza meg továbbra is alkotmányos berendezkedésünket, a kormányzat parlament előtti felelőssége és a parlamenti ellenőrzés intézményei nem gyengíthetők.

A köztársasági elnöki vétó elkerülését célzó időhúzás ezzel összefüggésben is jelentőséggel bír, mert e törvények elfogadásának parlamenti szakasza rendkívül gyors volt, a nyár elején rohammunkában tárgyalta meg és fogadta el őket az Országgyűlés, mely eljárás sértette a parlamenti működés elveit és szabályait, az ezt követő időhúzás pedig kizárja, hogy a sietségnek lehetne méltányolható oka, azaz mindkettő pusztán politikai taktika.

4. A közhatalom gyakorlása legyen átlátható, a közhatalmat gyakorló szervezetek és személyek pedig legyenek számon kérhetők, az információszabadság elért szintje fejlesztendő, a visszalépés nem elfogadható.

(Erről szól a havi részletes elemzés, lásd a III. pontban.)

5. A szólás szabadsága csak az alapvető jogok védelmében, és csak arányos mértékben korlátozható, a politika befolyásától mentes sajtó és média szabadságát biztosítani kell.

Miután a hírközlési és médiahatóságra vonatkozó új szabályok hatályba léptek, a miniszterelnök kilenc évre kinevezte a Fidesz médiapolitikusát, Szalai Annamáriát e tisztségre. Az előző havi jogállamfigyelőben jelzett aggályaink ezzel valósággá váltak.

6. Minden ember individuumként és közössége részeként is egyenlő méltósággal rendelkezik, ennek minden állami megnyilvánulást át kell hatnia.

Először fordult elő, hogy parlamenti képviselő egy zárt faházban fenyegetően lépett fel újságírókkal szemben. Zagyva György Gyula a Jobbik országgyűlési képviselője, aki a pártnak nem, de a frakciónak tagja, a verőcei Magyar Sziget nevű rendezvényen megfenyegette a Hetek című hetilap két újságíróját. Az újságírókkal azt közölték, hogy a két riporter ellenséges területre tévedt, ahol egyfelől vége a demokráciának, másfelől azt tehetnek velük, amit akarnak. Megnyugtatónak tartjuk, hogy az ügyben a Váci Városi Ügyészség személyi szabadság megsértése miatt nyomozást rendelt el.

A jogállamfigyelő politikusi nyilatkozatokkal nem foglalkozik. Azzal viszont igen, hogy azokra hogyan (nem) reagál a közhatalom. A Jobbik EP-képviselőjének és a miskolci polgármester-jelöltjének (Szegedi Csanádnak és Szegedi Mártonnak) augusztusi nyilatkozatai

szerint táborokba kellene zárni és akár állampolgárságuktól is meg kellene fosztani a cigány bűnelkövetőket. A magunk részéről – elfogadva, hogy a plurális értékrendszeren alapuló demokráciákban a szólás szabad – sajnálatosnak tartjuk, hogy a jogállam valamennyi vívmányát semmibe véve ezek a torz gondolatok követőkre találhatnak. További szégyenérzetre ad okot, hogy a párt elnöke mintegy legitimációs alapot teremtett a képviselők nyilatkozatához, amikor az önfenntartó börtöntáborok gondolatát a Jobbik politikai programjaként jelölte meg. A jogállamfigyelőben is – ismételten – le kell szögeznünk, hogy nincs összefüggés valakinek a kisebbséghez tartozása és a bűnözésre való hajlandósága között. A bűnözési hajlam etnikailag nem meghatározott. Az ilyen összefüggés létezését állítók csupán statisztikai adatoknak álcázott előítéletes általánosításokat hangoztatnak. Ez azzal jár, hogy kisebbségi csoporthoz tartozókat eleve bűnözésre hajlamosként jelölnek meg. Az ilyen általánosítás kirekesztő, mert az érintett csoporthoz tartozó valamennyi ember boldogulásra való esélyét veszi el. A szólásszabadság érvényesülése mellett is nagyon szigorúan ítélandó meg, ha a közhatalom képviselője nyilvánul meg ilyen módon, aki nem saját álláspontját hangoztatja, hanem az államot képviseli. Az állam képviselőjének nyilatkozata pedig kizárólag a Magyar Köztársaság Alkotmányának értékrendjén alapulhat, azzal a kirekesztő megnyilvánulás nem férhet össze. Az alkotmányos értékrendből éppen az következik, hogy az államnak a rasszizmus ellen kell tennie, illetve a létező rasszizmus hatásait kell a rendelkezésére álló eszközökkel csökkentenie. Az állam képviselőjének ilyen kijelentése különösen romboló. A közhatalom minden megnyilvánulásának az alkotmányos értékeken, az emberi jogok feltétlen tiszteletben tartásán és a hátrányos megkülönböztetés tilalmán kell alapulnia. Az állam kötelessége kiállni amellett, hogy Magyarországon a bűnüldözés nem alapulhat előítéleteken. Az államnak e kötelezettsége akkor is fennáll, ha Magyarországon nagyon sokan ezzel ellentétesen gondolkodnak. A jobbikos politikusok nyilatkozata után ez a kiállás az állam részéről elmaradt.

II. Jogállamiság-index

Legtöbb elemében és összesítve is egyértelmű csökkenést mutat az elmúlt négy hónapban a jogállamiság-index. A szakértők szerint három tényező kivételével minden téren romlott a jogállamiság szintje, de a mutató középérték alá süllyedése főleg arra vezethető vissza, hogy számottevően esett a parlamentarizmus elveinek megfelelő közjogi működés, az alapjogvédelem és a stabil alkotmányvédelem indexpontja (utóbbi 6,12-ről 3,78-4). A három kivétel közül a politika befolyásától mentes sajtó és média szabadságának értékei, valamint az emberi méltóság biztosításának értékei lényegében változatlanok. Érdekes módon a közhatalom átláthatósága és számonkérhetősége esetében az érték a vizsgált időszak elején némileg növekedett, majd ezt követően, az elmúlt három hónapban 4,2 indexpontoszám körül ingadozott. Ennek oka az lehet, hogy az első kérdőív kitöltésekor ez volt a legalacsonyabbra értékelt elem (3,66 indexpontoszám). Mivel a kérdőíves kutatás kezdete egybeesett a kormányváltással, ez az alacsony jelzőszám szakértőink részéről tükrözhetett egyfajta ítéletet a régi és egyúttal várakozást az új kormányzat iránt, amit aztán a vizsgált időszak elején, ha nem is jelentősen, de felfelé korrigáltak.

III. Kormányzat a homályban

I. A tények

A jelenlegi kormány nagy választási győzelmét az alkotmány és a törvények biztosította átláthatóságnak is köszönheti, annak, hogy Magyarországon az információ megismerése és terjesztése alapvetően szabad, a gyanús ügyekre előbb-utóbb jó eséllyel fény derül. Nyolc év baloldali kormányzás során a vastag disznóságok olyan kritikus tömege került napvilágra, amely a Fideszt a (szinte) korlátlan hatalomba röpítette. Nem így történt volna, ha a későbbi győztes nem számolhatott volna azzal, hogy a nyilvánosság neki dolgozik. Ebből akár az is következhetne, hogy a hatalomba kerültek barátjuknak tekintik a nyilvánosságot. Mégsem így alakult, pedig a kormányprogramban még azt olvashattuk, hogy a Fidesz olyan kormányzásra készül, „amely nem alattvalónak tekinti az állampolgárokat”, és ehhez vissza kívánja állítani a demokratikus intézményrendszerbe vetett bizalmat, mégpedig úgy, hogy azonnal véget vet annak a gyakorlatnak, hogy „a kormány közérdekű adatok nyilvánosságra hozatalát akadályozza saját hatalmi ambícióitól vezérelve.” Az új kormány – programja szerint – vissza kívánta állítani az állam lerombolt tekintélyét, ennek érdekében meg akarta teremteni a törvényesen és átláthatóan működő állam működési feltételeit. (A Nemzeti Együttműködés Programja, 82-83. oldal.) Az elmúlt hónapokban ezzel szemben az átláthatóság garanciáinak módszeres lebontását figyelhettük meg, és úgy tűnik, ez a folyamat még nem ért véget.

Az elmúlt pár hónapban megalkotott új szabályok és a gyakorlat nemhogy megerősítette, hanem inkább gyengítette a nyilvánosság pozícióit. Az első ilyen döntés az volt, amely szerint a korábbinál kevesebb állami vezetőnek kellett az új kormány hivatalba lépése után nyilvános vagyonynyilatkozatot tenni. A közigazgatási és a helyettes államtitkárok ezután zárt vagyonynyilatkozatot tesznek, amely a hivatali felettes számára ellenőrizhető, de a nyilvánosság számára nem.

Ennél is fontosabb és veszélyesebb az az új szabály, amely szerint az állami vagyonnal gazdálkodás körében nem kötelező a nyilvános versenyeztetés, ha „ezt társadalom-, fejlesztéspolitikai vagy egyéb szempontok” indokolják. Ebben az esetben csak a nyilvánosság kizárásáról szóló kormányhatározat lesz nyilvános, maga a verseny nem. Ennek pedig párja az az új törvény, amely az állam többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságokat immár nem nevezi közfeladatot ellátó szervezeteknek, így a tevékenységükre vonatkozó közérdekű adatok megismerhetőségének bíróság előtti kikényszerítése nehezebbé válik. Kisebbségi eséllyel perel ugyanis az, akinek bonyolult jogi érveléssel kell bizonyítania, hogy az állami vállalat az információszabadság szabályok hatálya alá tartozik, mint az, aki hivatkozhat arra, hogy a törvény ezt ki is mondja. Egy másik új szabály szerint az állami többségi tulajdonú gazdasági társaságok pénzügyi helyzetét nem kell figyelembe venni a költségvetési egyenleg meghatározásakor. Pedig e vállalatok korábban is lehetőséget adtak a mindenkori kormányoknak arra, hogy a költségvetési kiadások egy jelentős részét a nyilvánosság és a külföld elől elrejtve e vállalatok pénzügyi veszteségén és tőkéjének felélésén keresztül finanszírozzák. E két rendelkezés együtt átláthatatlanná teszi az állami gazdálkodás jelentős részét.

A kormányülések hangfelvételen rögzítését ugyan az új Országgyűlés által alkotott törvény a korábbihoz hasonlóan továbbra is kötelezővé teszi, a kormány ügyrendje azonban – szemben a törvénnyel – már úgy rendelkezik, hogy hangfelvétel csak indokolt esetben és csak a miniszterelnök engedélyével készül, illetve a kormányülés végén, utólag, a történetek összefoglalására. Így annak a lehetősége is elszállt, hogy a nyilvánosság vagy a történelemtudomány legalább évek elteltével tudomást szerezhessen arról, milyen viták zajlottak le a kormányülésen a döntések meghozatala előtt, mert amit nem dokumentálnak, az soha nem válhat nyilvánossá, de gyakran bizonyíthatóan megtörténtnek sem tekinthető. Ha a

történettudományt megfosztjuk forrásaitól, a történelem megismerhetőségét, azaz a kései információszabadságot veszélyeztetjük. (Ha például nem készültek volna a korabeli kormányülésekről jegyzőkönyvek, ma sem tudhatnánk, hogy az 1941. június 26-i rendkívüli minisztertanácsi ülésen Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter ellenezte a hadba lépést a Szovjetunió elleni háborúba. A mai szabályok szerint ezt csak akkor rögzítenék, ha a miniszter és a miniszterelnök is így akarná.)

Átláthatatlan az új kormány személyzeti politikája is: megteremtették annak a lehetőségét, hogy tisztviselőktől indoklás nélkül meg lehessen válni, vagyis nem kell megmondani, milyen kifogást találtak munkájukban. E szabály szükségességét megalkotói azzal magyarázták, hogy ha a munkavállaló felmondhat indoklás nélkül, akkor az egyenlőség jegyében ugyanez a jog a munkáltatót illesse meg, holott a civilizált világban ez ma sehol nincs így. Az új vezetők kiválasztását pedig többnyire nem indokolták meg.

Hónapokig nem frissültek, sőt még ma sem frissülnek némely kormányzati honlapok; az elektronikus információszabadság törvényi szabályait figyelmen kívül hagyják. (A Külügyminisztérium honlapjának Közérdekű adatok menüpontja alatt augusztus végén még mindig Balázs Péternek hívják a külügyminisztert.[1]) A kormányzati kommunikációért felelős államtitkár szerint januárig nem is várható e téren jelentős változás. A törvényalkotás nyilvánosságára vonatkozó szabályok közül csak azt nem sértették meg, amely szerint az Országgyűlés ülései nyilvánosak: a tervezetek előzetes nyilvánosságra hozatala, széles körű, társadalmi vitára bocsátása elmaradt, hatásvizsgálatokról nem tudunk, az előterjesztések indokait sok esetben elmulasztották a javaslatokkal együtt megfogalmazni, az indoklások semmitmondóak.

2. *Empíria*

a) A kormányülések dokumentálása

A külön feltett két mostani kérdés közül az elsőre reagálva a válaszoló alkotmányjogászok kétharmada vélekedett úgy, hogy az alkotmányosságot sérti, ha a kormány szabadon és esetileg döntheti el, készüljön-e hangfelvétel üléseiről. Amikor a válaszadók körét összevetettük a jogállamiság-index átláthatóságra vonatkozó kérdésére adott válaszokkal, azt tapasztaltuk, hogy e kétharmad jelentős többsége (84 százaléka) szerint a közhatalom átláthatósága még a középértéket sem éri el. Mivel az átláthatóság és a külső befolyástól mentes, hatékony kormányzáshoz fűződő érdek között kialakulhat konfliktus, arra is kíváncsiak voltunk, hogy a szakértők melyik érdeket tartják fontosabbnak.

b) Nyilvánosság vagy hatékonyság?

A megkérdezettek kevéssel több, mint fele szerint a közpénzügyek kezelésénél alapvetően és inkább a nyilvánosságnak kell érvényesülnie, ám ez a nyilvánosság korlátozható a külső befolyástól mentes kormányzás érdekében. Egyharmaduk viszont kategorikusan a nyilvánosság mellett foglalt állást. Szerintük a nyilvánosság még a befolyástól mentes kormányzás érdekére tekintettel sem korlátozható. Itt is megfigyelhető az erős összefüggés a jogállamiság-index és az érdekkonfliktusra adott válaszok között, hiszen azok mindegyike, akik szerint a nyilvánosság még a befolyástól mentes kormányzás érdekére tekintettel sem korlátozható, a középérték alattira értékelte a közhatalom átláthatóságának érvényesülését.

A válaszoló alkotmányjogászok között akadtak, akik szavazatukhoz szöveges értékelést is fűztek. Egyikük a nyilvánosság és a hatékonyság szembeállítását is tévesnek tartja: „Statisztikusan jó eséllyel nem igaz, hogy ahol a nyilvánosság kiszorul, ott hatékonyság javul – bármilyen, közszférához kapcsolódó intézményről van is szó.” Egy másik kolléga, Magyar Zoltán Szontagh Vilmos és Bibó István 1943-1944-es hatékonyság-jogszerűség vitáját idézi fel, melynek konklúziója: „Bibó pedig kimutatta, hogy a jogszerűség és a hatékonyság nem áll egymással ellentétben, ám ha szembekerülnének, a jogszerűség a fontosabb érték.”

3. *Háttér és értékelés*

Mind a közhatalom működésének nyilvánossága, mind a közpénzek elköltésének átláthatósága csökkent az utóbbi időben, és – az új szabályok következtében – csökkenni fog a jövőben is. Pedig a nyilvánosság, az átlátható működés, az elszámoltathatóság a jogállami működés elengedhetetlen feltétele. Ha a jogállamiság intézményi garanciái kiüresednek, mert a kétharmados kormánytöbbség miatt értelmüket veszítik, vagy mert az intézmények élére politikai megbízottakat állítanak, (erre az előző kormányok is mutattak hajlandóságot), a kormányzattól független nyilvánosság marad a független ellenőrzés utolsó menedéke. Hiába van törvényeink szerint szabad választás, ha a polgár nem rendelkezhet azon ismeretekkel, ami alapján véleményt alkothat a hatalomgyakorlóról, és ami alapján felelősségre tudja vonni őket legalább a szavazatával. Aki az információ szabadságát próbálja korlátozni, az a véleményalkotás és a választói döntéshozatal szabadságát igyekszik korlátozni.

Pedig Magyarországnak eddig nem kellett szégyenkeznie nyilvánosság-szabályozása miatt. Hazánkban a jogállamiság egyszerre született meg az átláthatóság biztosításának igényével, a jogállami változást a rendszerváltozáskor nagy részben ez az igény kényszerítette ki. Magyarország példás információszabadság-szabályokat fogadott el, szabályozási megoldásai sok más ország számára szolgáltak mintaként. Külön ombudsman őrökdi például a nyilvánosság követelményeinek érvényesülése felett. Úgy tudtuk, számos, a nyilvánosság alapkérdéseivel kapcsolatos vita nyugvópontonra került, mégis ezekről az elmúlt hónapok jogalkotása mintha nem vett volna tudomást, mintha ezekben a kérdésekben nem is lenne semmiféle közmegállapodás. Pedig e vitákban régen tisztázódott, hogy kivételesen ugyan elfogadható az állam titkolózása, ez azonban nem vezethet oda, hogy az állam emberei a visszaélészerű hatalomgyakorlást vagy saját korruptségüket leplezzék. A gazdálkodás a közpénzekkel nyilvános. Alkotmányosan tisztázódott, hogy a közhatalom gyakorlóinak a magánszférája – éppen tevékenységük ellenőrizhetősége céljából – kevésbé védett, mint az átlagembereké. Ezért lehet például őket széles körben nyilvános vagyonynyilatkozatok közzétételére kötelezni. Világossá vált, hogy az állam nem ér véget a közhatalmi szerveknél, az állami tulajdonban álló vállalatokra is vonatkozik az átláthatóság követelménye. Ezért nem lehetnek Magyarországon üzleti titkok az állami vagy önkormányzati költségvetés felhasználásával, az állami vagy önkormányzati vagyon működtetésével kapcsolatos adatok. Adatvédelmi biztosi ajánlás és alkotmánybírósi határozat is egyértelművé tette már egy évtizeddel ezelőtt, hogy a kormányüléseken történtek dokumentálása nem függhet a mindenkor kormány szándékaitól, és az információszabadság alkotmányos igénye, ha késleltetetten is, de kiterjed a kormányülések jegyzőkönyveire.

Évekkel ezelőtt kiderült, hogy a kormányzati szervek legfontosabb közérdekű adatainak megismerhetőségét az garantálja leginkább, ha azokat internetes honlapjukon kötelesek közzétenni. Ugyanígy lefolytattuk már azt a vitát is, hogy kell-e a jogalkotásnak nyilvánosságot biztosítani, és arra jutottunk, hogy a minél többféle vélemény megismerése és azok megfelelő figyelembe vétele a legjobban a jogszabálytervezetek nyilvános

véleményezésével érhető el. Ezeket a vitákat olyan jogszabályok megalkotásával zárta le Magyarország az elmúlt évtizedekben, amelyek a közpénzügyek átláthatóságát, az elszámoltathatóságot, a felelősség megállapítását lehetővé tették. És lám, alkalmasak is voltak a korrupció vádjával illelhető politikai oldal elkergetésére a hatalomból. A nyilvánosság bizonyítottan működött.

A nyilvánosság alapvetően jó szabályai azonban eddig sem érvényesültek tökéletesen. Több felmérés bizonyította, hogy a közzeendő adatok Magyarországon a gyakorlatban csak a törvény szerint nyilvánosak, valójában gyakran nem megismerhetők. Az is sokatmondó volt, hogy a Magyar Köztársaság volt az első olyan európai ország, amelyet a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága információszabadság-ügyben elmarasztalt. Az alapvetően helyes filozófiát tükröző szabályok, amint ezt nemzetközi felmérések is igazolják, önmagukban elégtelenek az információszabadság ideális megvalósulásához.

Ezen azonban nem úgy kell segíteni, hogy a nyilvánosságok kikényszerítő rendelkezéseket kitöröljük a jogszabályokból, hanem inkább hatékonyabb jogi garanciákkal kell a szabályok kikényszeríthetőségét megerősíteni. A megfelelő hivatalnoki attitűdöt a jogi garanciák ugyan nem pótolják, de segíthetnek annak formálásában. Pár hónappal ezelőtt még úgy látszott, a politika fogékony az átláthatóság, az ellenőrizhetőség garanciáinak kiterjesztésére. Az elburjánzó korrupció, a különböző visszaélések napvilágra kerülésének körülményei között mintha a politikától elforduló tömegek bizalmát a nyilvánosság kiterjesztésével, garanciáinak megerősítésével igyekeztek volna visszaszerezni. Sorra születtek a választásokat megelőző időben a közérdekű adatok megismerhetőségét biztosító rendelkezések, mint például az állami és önkormányzati tulajdonú cégvezetők fizetése kötelező közzétételének előírása, vagy a költségvetési támogatásokat a közzétételi kötelezettségek teljesítéséhez kötő szabályok.

Az elmúlt hónapok nyilvánosságot korlátozó döntései mögött első látásra a közszabadságok korlátozásának szándéka tűnik fel. De lehet, hogy ennél bonyolultabb a célrendszer. Talán a „Nemzeti Együttműködés Rendszerének” ideális állam- és polgár-képe szerint a közügyeket a minden korábbt felülmúló felhatalmazással és erkölcsi fölényrel is rendelkező „központi politikai erőter” intézi, míg az ideális állampolgár ilyesmivel már nem foglalkozik, a közügyek intézését teljesen az erre hivatottakra bízva. A mi jogállamról vallott felfogásunkkal ez nem fér össze, ezért állítjuk, hogy a nyilvánosság garanciáinak lebontása a Harmadik Magyar Köztársaság információszabadság jogrendjének kiiktatásához vezet, ezzel pedig a köztársaság jobbik énje hal ki.

Az augusztus hónapról szóló jogállamfigyelő elkészítésében Majtényi László, Navratil Szonja, Szabó Máté Dániel, Uszkiewicz Erik és Vissy Beatrix vett részt.